

köröknek is és terjesztetett jegyzőkönyvileg a mlgs. és főt. E. K. Tanácshoz. Majd, ha az eszme érik, a megállapodás szerint az illetékes forum elébe fogjuk terjeszteni. Mi, a kik már egyszer átéltük a zsinattartás fáradalmait, teljesen felfogjuk ez indítvány nagy horderejét s hiszszük, hogy ez más egyházkörökben is így lesz.

Hasonló figyelmet kérünk énlaki lelkész, Győrffy Ferencz indítványára, mely indokaiból az előbbivel egyidejűleg elfogadtatott és a többi egyházkörökhöz is áttétetett. E szerint az egyházkörök részéről intéztessék az Egyházi Főtanácshoz egy egyetemes kérés egy unitárius egyházi törvénykönyv szerkesztése és kiadása iránt, mely az unitárius egyházban levő minden hivatalnak nemcsak tisztán egyházi, hanem a polgári viszonyokra vonatkozó teendőit is az eddig történt reformok szerint szabályozza és határozza meg.

Végül köszönetet és méltó elismerést nyilvánítok a közgyűlés nevében a medeséri egyházközség s különösen ennek ügybuzgó lelkésze és presbyteriumának a hitrokoni vendégszeretetért, mely kiváltképpen a kényelmes elszállásolásban és a fényes közebédben nyilvánult. Önként következővén, hogy ez utolsón a püspök és főgondnok öméltóságaira, valamint az egyesek és testületekre a lelkes pohárköszöntések nem hiányoztak.

Raffaj Domokos.

IRODALMI ÉRTESÍTŐ.

Sámi László válogatott művei. Kolozsvár, 1883. 380 l. Ára 2 frt.

E könyv Sámi tanár dolgozatait hozza egybegyűjtve, melyekből folyóiratunk hozott annak idejében. Hegedűs István Sámiról adott jellemrajza nyitja meg, s szóznoki művek, tudományos értekezések, társadalmi elmélkedések s tárcza-levelek czimű fejezetekben hozza mind azt, mit egykori tanítványa s később pályatársa, Hegedűs összegyűjtetett. Mert Sámi aligha gondolt azok kiadására.

S valóban Hegedűs szolgálatot tett irodalmunknak. Előttünk fekszik egy mély gondolkodó minden gondolata. Szolgálatot tett Sámi barátainak, kik ez összegyűjtés által igazolva látják azt, kit sokan nem értettek; de kit mindenki nagyrabecsült.

E könyv különben is azok közé tartozik, melyekben nem író, hanem egyéniség beszél. Sámi beszél hozzánk, kit soha sem hajt az írás ösztöne, hanem ir és beszél, mert felkérték s megigérte, vagy tán épen kötelességéhez tartozik. De valahányszor ir és beszél, mindig ugyanaz, a gondolatok, eszmék régiójában élő ember, ki legkedvenczebb tudományát, a történelmet is, Vico, Herder, Schlegel, Hegel s mindazok szemével látja, kik a történelem philosophiáját irták. Ő tisztában volt, hogy minden eszményit ember teremtett. S ő nem volt vele megelégedve. Miként idézve látjuk könyvében, hogy valakinek a mai felekezettek istenénél nagyobb isten kell, ugy ő is a politikában még a respublikáért se lelkesült, annál is tökéletesebb kormányformában vélte érvényesíthetni ideálját, a szabadságot, azt a salaktalan szabadságot, melynek cultusában oly ki-

fogyhatatlan. Őt a civilizáció mai színvonala nem elégitette ki. — Mint ilyen, mégsem pessimista. Végtelenül hitt az emberiség tökéletesedésében, haladásában; az embereket, tán mert jobbnak hitte a valónál, humanus lelke egész melegével szerette, s javára volt, mindig derült kedélyvel lépik fel, mindig vigasztal.

Igy, a hogy dolgozatai adva vannak, nem egyebek, mint töredékek. Bár így is minden sora gondolkodásra hi fel. Sámi megérdemelné, hogy mint író és egyéniség tanulmány-alakban lenne ismertetve. K. L.

G y á s z t i s z t e l e t nagy-ernyei Kelemen Benő koporsójánál Szucságban 1883. június hó 5-én tartotta Ferencz József unitárius püspök.

Nincs nehezebb munka s több lelkierőt kívánó hivatal, mint a lelkeszés. Ő a bölcsőtől a koporsóig minden érzéssel együtt érez s minden gondolatot együtt gondol el a hivekkel, kiknek éltét adá. A munka mégis csak elviselhető volna mindenütt, mert itt a szülők öröme, ott a gyermekek vigsgága, amott meg a barátok részvéte emeli érzelmeit s erősíti akaratát, de a koporsónál már óriási, mit mivelnie kell. Ott egyedül áll csupán, kitől a gyermek, szülő, hitestárs, testvér, barát és rokon megtört szive vár vigasztalást és erőt. Nagy lelki erő, erős bizalom és rendíthetlen hit Istenben kell ily nagy feladat megoldására; s hátha még, kit eltemet, szive érzelmeinek részese, igazi és nemes barátja vala, bizony ezt a munkát lehetetlen mérlegelni. És a G y á s z t i s z t e l e t t e l l e t l y nagy feladatot oldott meg mindig ékesen szóló püspökünk. E beszéd egyike azoknak a remekeknek, a melyek nincsenek sem időhez, sem alkalomhoz kötve, mert mikor egy nemes élet jeles vonásait eseteli, ugyanakkor arra tanít meg, a mi nélkül eddig sem volt s ezután sem lehet ember az ember. Lélektanilag, tudományosan vagy éppen philosophiai argumentumokkal határozza meg azokat a tulajdonságokat, melyek által halhatatlanságra számíthat valaki. Valóban nem tudjuk, hogy a családi élet, a társadalom, vagy az Istenben való hit megfejtésében volt-e erősebb. Kelemen Benő mint családfe, mint hazafi és polgár, mint keresztény és unitárius örök időkre szóló emléket nyert e G y á s z t i s z t e l e t b e n, melyet szeretnénk minden lelkésznek mintául kezébe adni.

Unitárius kis könyvtár. Szerk. Derzsi Károly, VII. Van-e az unitáriusoknak evangéliumok, a melyet prédikálnak? Az unitarismus először nem volt egyéb, mint a protestantizmusnak bármely ága: t. i. tagadása a katholicismus egy vagy más téves tantételének, de minthogy minden protestáns hitnézetnél szabadabb elvekre helyezkedett, nemcsak azt tagadta meg, mit a többi protestánsok, hanem még sokat az ő nézeteikből is. Ennek elkerülhetlen következménye lön, hogy az unitáriusok élete eleinte nem volt egyéb küzdelemnél a tévtanok ellen, s hogy dogmájok főleg amazokénak tagadására szorított. Ezért nevezték el tagadóknak, pedig nagyon tévesen, mert az unitáriusoknak mindig megvolt az a céljuk, hogy az embereket vallásosakká tegyék; ők mindig prédikálták az evangéliumot, s ha eddig tán ellenkezőleg kellett is hogy legyen, ma már a theológiát csak eszközül használják céljaik elérésére. Nem sokat adnak a dogmatizálás-

ra, de annál többet arra, hogy az ember értelmét, érzelmét és lelkiismeretét miveljék; az Istenről, mint közös, szerető atyáról, ki mindnyájunkban van s kiben mi is vagyunk, minél tisztább fogalmat nyujtsanak. Ők azt tartják, hogy Isten naponta kijelenti magát az embereknek külön-külön is s ezért nem tartanak egyes rendeket (a papok) különös isteni hatalommal felruházottaknak. A Jézust kiválóan tisztelik, még pedig azért, mert ő tanította meg legtisztábban, hogy az isteni természet minden emberben közös. Nem tartják szükségesnek, hogy Isten csodálatos módon jelent légyen meg a Jézus Krisztusban, mert hisz ő mindenkiben jelen van. Van pozitív tételök mindenre a mi lényeges, a nélkül, hogy azt conciliumokban állították volna meg, s lesz is mindig, mert az ugy tisztul és finomul, mint maga az ember. E szerint munkájok örök időkre szól, hivatásuk az idővel növekedik. A míg lesz emberi szív és e szíven érzés, addig az unitáriusoknak lesz evangéliumok, a mit prédikálnak. Az Unitárius Kis könyvtár új füzeté e kérdésre oly világos feleletet ad, hogy abból minden tudnivágyó könnyen átláthatja, hogy mi az unitáriusok evangéliuma. Ajánljuk a megszerzésre. Bs.

Iskolai értesítő a 1882—83-ik tanévről. Értesítő az unitárius vallásközönség iskoláiról. A nevelésügyi bizottság megbízásából szerkesztette: Kovács János igazgató-tanár. IV. Évfolyam. Minthogy az Értesítő mindenik ekklezsiába megküldetik s abból az érdeklődők részletesen megismerkedhetnek iskoláink állapotával: itt csak a főbb adatok elősorolására szorítkozunk. A papnevelő intézetben működött 6 tanerő; a gymnasiumban 24; az elemi iskolában 4. A papnevelő intézetbe beiratkozott 12 papjelölt; 7 papnövendék; a gymnasiumba 259 tanuló; az elemi iskolába 70; összesen: 348. A tanév bezártakor volt 331. Érettségi vizsgára állott 33 tanuló, kik közül érettnak nyilvánított 23; egy vagy két tantárgyból szeptemberig visszavetett 10. Papi szigorlatot tett jeles eredménnyel 1. Ösztöndíjak, jutalmak, segélyezés és javadalmak értéke: 10,537 forint 21 kr. A kórházra tett összes kiadás: 184 frt 54 kr; ebből visszafizettek a gyógykezelt betegek 36 forint 35 krt., a többit az E. K. Tanács, mint szegénysorsu tanulóknak elengedte. A főiskolai könyvtár áll: 24,433 drból. A tordai iskolában a tanerők száma 14; a tanulók száma az öt gymn. osztályban 102; az elemi iskolában 81, összesen: 183. A tanulók segélyezésének értéke 3602 frt. Az intézet könyvtára áll 2170 drb. műből. — A sz.-kereszturi iskolában a tanerők száma 9; tanulók létszáma az öt gymn. osztályban 122; az előkészítő osztályban 30, összesen: 152. A tanulók segélyezésének értéke 1380 frt 6 kr. s egy drb. 20 frankos arany. A könyvtárban van 10,040 drb. mű.

Beküldettek a következők: A kolozsvári állami segélyt élvező s nyilvánossági joggal felruházott felsőbb keresk. iskola értesítője: Igazgató-tanár Kiss Sándor által szerkesztve, tanárok száma 9, tanulók száma 90. Az intézet ez évben 8074 frtnyi segélyezésben részesült, mely részint Kolozsvár sz. kir. várostól, részint a kolozsvári kereskedelmi és iparkamarától, részint más pénzintézetek és személyes adakozóktól folyt be. A kolozsvár városi nyilvános községi polgári fiúiskola értesítője, szerkesztette dr.

Ferenczi Zoltán igazgató. A tanerők száma: 5 rendes, 4 pótтанár és 7 hitfelekezeti hitoktató. Tanulók száma 104. — A sz.-udvarhelyi ev. ref. collegium értesítője, az előljáróság megbízásából szerkesztette Gönczi Lajos tanvezető tanár. Az iskolánál alkalmazva van 5 rendes, 4 segédtanár, 2 szak- és 8 köztanító. Összes tanulói létszám év végén volt 276. A tanulók ez évben 2720 frt 42 kr. s 12 drb. arany pénz-, és 24 véka gabona-segélyben részesültek. — A brassói m. k. állami elemi, polgári és ipariskolák értesítője, kiadta Orbán Ferencz igazgató. Az elemi iskolában a tanító-testület áll 14 tagból, ezek részint rendes, részint segéd-tanítói és tanítónői minőségben vannak alkalmazva. Ezekon kívül van 3 hittanító. A belyárosi leányiskolában van 158 tanuló, a fiúiskolában 131 tanuló, a bolonyai iskolában van 144 mindkét nembeli tanuló. A polgári iskolában a tanerők száma 10. Mindkétnembeli tanulók száma összesen 94. Az ipariskolában az összes tanulói létszám 120. — A nagyvárad i. kath. népiskola értesítője. Tanítók száma 4. Tanulók száma 217.

K Ü L Ö N F É L É K .

A zsinati főtanácsra, mely f. hó 26., 27. s 28-ik napjain fog megtartatni Vargyason, a következő egyházi szónokok vannak kinevezve: Első napra Csegezi László, bágyoni lelkész és aranyos-tordaköri jegyző; az urvacsora-osztáskor ágendál Raffaj Domokos, uj-székei lelkész és kereszturkői jegyző; másodnapján az uj papok felszentelése alkalmával az egyházi beszédet tartja Boros György kolozsvári főisk. tanár. Az előkészületek nagyban folynak a vendégek méltó elfogadására. Mi hiszszük, hogy a szép Erdővidékére sokan fognak berándulni, s így népes és érdekes zsinatnak nézünk elébe.

Unitárius isteni tisztelet Déván. Péterfi Dénes kolozsvári unitárius lelkészt s szerkesztő-társunkat dévai hitrokonaink felkérték, hogy tartson isteni tiszteletet. A mint egy jelenvolt barátunk értesít, az isteni tisztelet f. hó 5-én az ottani ref. templomban szépszámu közönség előtt folyt le. „Mindnyájan egyek vagyunk a Krisztusban“ alapigék nyomán szónok gyönyörű egyházi beszédet tartott, melyben megragadó vonásokkal festette, hogy a hit és szeretet által a kereszténység valamenynyi felekezetei egyek, a különbséget csak a külső formák, a mellékes dolgok idézik elő. Megnyugvással néz a jövőbe, mely a felekezetek közötti egységet létrehozni van hivatva; nagy haladást mutat már a jelen is, melyre a szép példát éppen Déva adja, hol az unitárius vallásnak egyik nagy alapítója szenvedett martyr-halált a multban, ma pedig egy másik keresztény felekezet szeretete megnyitja Dávid Ferencz vallási utódainak saját templomát!... Változnak az idők!... Péterfi tiszteletére, kivel együtt volt kedves neje is, az nap Sándor József kir. közjegyzőnél, hétfőn Maros-Németiben gr. Kuun Géznál volt ebéd a ref. és unitar. egyházak több előljárójának részvéte mellett. Gr. Kuun jeles munkatársunk meghívásából ez alkalommal pár napot Maros-Németiben is töltött.

Az aranyos-tordai egyházköri gyűlés — mint tudósítónk írja — folyó hó 24-én Ar.-Rákoson kevés érdeklődéssel folyt le, nem lévén jelen sem a világi gondnokok, sem pedig a vidéki világi egyh.